

УДК 821.161.2

DOI <https://doi.org/10.52726/as.humanities/2026.1.8>

Н. М. ШУЛЬСЬКА

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри соціальних комунікацій,
Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк, Україна
Електронна пошта: chulska.natalia@vnu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0003-4703-1798>*

С. С. ОСТАПЧУК

*кандидат педагогічних наук, доцент,
викладач української мови та літератури,
Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України,
м. Ірпінь, Київська область, Україна
Електронна пошта: sup-ss@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0003-3482-1790>*

Н. Ю. РИМАР

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри філології, педагогіки та методики викладання,
Білоцерківський національний аграрний університет, м. Біла Церква, Київська область, Україна
Електронна пошта: nat_rimar@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0003-2471-7703>*

УКРАЇНСЬКА ХУДОЖНЯ ЛІТЕРАТУРА ВОЄННОГО ЧАСУ: ТЕМАТИЧНО-ЖАНРОВИЙ РЕПЕРТУАР І КРЕАТИВНІ СТРАТЕГІЇ

У статті здійснено аналіз жанрово-стильових особливостей сучасної української літератури воєнного часу, окреслено її провідні тенденції та художні стратегії. Наголошено, що ключова риса новітньої воєнної прози – документальність і щирість викладу. Це зумовлено активною участю в літературному процесі безпосередніх свідків і учасників війни: військовослужбовців, добровольців, медиків, волонтерів, журналістів. Підкреслено, що поєднання особистого досвіду з колективним виміром пам'яті формує нову модель художнього мислення, у якій свідчення стає важливою етичною й естетичною категорією. Проаналізовано жанрове розмаїття сучасної воєнної прози. Поряд із традиційними формами (роман, повість, новела) активно розвиваються щоденникова проза, есеїстика, репортаж, мемуаристика, документально-художні тексти. Визначено специфіку гібридних жанрових моделей, у яких синтезовані елементи художнього наративу, публіцистики та особистого свідчення. Особливу увагу приділено документально-художній прозі як формі, що поєднує репортажність, щоденникову фіксацію подій і літературну інтерпретацію, створюючи ефект безпосередньої присутності та історичної достовірності. Окремий аспект дослідження становить жанрове оновлення сучасної воєнної поезії. Розглянуто трансформацію традиційних ліричних форм і появу нових способів репрезентації травматичного досвіду: верлібру, поезії-щоденника, поезії-листа, поезії-свідчення. Висвітлено роль поетичних антологій воєнного часу як консолідуючого й меморіального феномена, що фіксує емоційний стан епохи та формує колективний портрет покоління. Досліджено розвиток дитячої та підліткової літератури про війну, її терапевтичний потенціал і тематичні доміанти (досвід евакуації, втрати, життя в окупації, адаптації до нових умов). Окреслено креативні стратегії воєнної літератури, зокрема розвиток візуальних і графічних наративів, метафоризацію та інтермедіальність як способи розширення художнього висловлення. Узагальнено, що сучасна українська література воєнного часу постає як багатовекторний культурний феномен, який не лише відображає реалії війни, а й формує простір національної пам'яті та ідентичності.

Ключові слова: українська художня література, воєнний час, тематика, жанровий репертуар, креативні стратегії.

Поставлення проблеми. Повномасштабне вторгнення ворога на територію України стало подією історичного масштабу, що радикально

трансформувала всі сфери суспільного життя, зокрема культурний і літературний процес. Війна не лише змінила тематичні пріоритети

сучасної української художньої літератури, а й зумовила переосмислення жанрових форм, поетики та креативних стратегій. У цих умовах художнє слово набуває особливої ваги як спосіб фіксації історичного досвіду, форма особистого й колективного свідчення, інструмент культурного спротиву та збереження національної ідентичності.

Українська література воєнного часу постає не лише реакцією на трагічні події сучасності, а й простором глибокого екзистенційного осмислення травми, втрати, дому, пам'яті та майбутнього. Вона активно розширює жанровий спектр – від поезії оперативного реагування до романів-хронік, есеїстики, щоденників, драматургії та літератури для дітей. Водночас спостерігаємо тенденцію до гібридизації жанрів, документалізації письма, фрагментарності оповіді та пошуку нових художніх форм, здатних адекватно передати досвід війни. У цьому контексті дослідження тематично-жанрового репертуару та креативних стратегій української художньої літератури воєнного часу важливе для розуміння сучасного літературного процесу, механізмів культурної пам'яті та формування нової національної наративності. Актуальність теми зумовлена передусім масштабністю суспільних трансформацій, спричинених російсько-українською війною, та активною реакцією літературного середовища на ці події. Сучасна українська художня література воєнного часу формується в режимі реального історичного процесу, що потребує ґрунтовного наукового осмислення. По-перше, відбувається суттєве розширення тематичного поля літератури: актуалізуються мотиви фронтового досвіду, вимушеного переселення, втрати дому, колективної травми, переосмислення ідентичності та історичної пам'яті. По-друге, спостерігаємо значні зміни в жанровій системі – посилення ролі документально-художніх форм, щоденникової прози, есеїстики, гібридних жанрових моделей. По-третє, актуалізується проблема етики зображення війни та межі між художнім вимислом і документом. Окрім того, вивчення української літератури воєнного часу має важливе культурно-історичне значення, оскільки саме художні тексти стають засобом формування національної пам'яті, консолідації

суспільства та репрезентації українського досвіду у світовому культурному просторі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасному українському літературознавстві спостерігаємо активізацію досліджень, присвячених осмисленню воєнного досвіду в художньому слові. Дослідники насамперед студіюють теоретико-дискурсивні особливості воєнної літератури. Так, проблему формування воєнного дискурсу та його трансформацій вивчає в монографії О. Пухонська [Пухонська]. Т. Трофименко досліджує рецепцію повномасштабного вторгнення в прозі після 24 лютого 2022 року з акцентом на зміну наративних стратегій [Трофименко]. Г. Авксентьєва зауважує про появу нових голосів і тем, окреслюючи оновлення тематичного поля літератури [Авксентьєва]. Дослідники звертають увагу і на жанрово-стильові особливості прози про війну. Н. Герасименко пропонує типологію сучасної воєнної прози, визначаючи її жанрові та стильові моделі [Герасименко], а О. Шелюх і Я. Легка аналізують жанрово-тематичну специфіку текстів про війну на сході України [Шелюх, Легка]. У цих дослідженнях увага зосереджена на трансформації традиційних жанрів (роман, щоденник, есеїстика) під впливом воєнного досвіду. Об'єктом наукових студій стає і поетичний спектр війни. Т. Урись розглядає дискурс війни в сучасній українській поезії [Урись]; С. Фіялка аналізує зображально-виражальні засоби текстів періоду повномасштабної агресії РФ, підкреслюючи емоційну наснаженість і символічну концентрованість поетичного слова [Фіялка]. Окремий напрям становлять дослідження мілітарного дискурсу в літературі для дітей. Т. Качак і Т. Близнюк аналізують репрезентацію війни в сучасних текстах для юнацтва [Качак, Близнюк], К. Хома розглядає дитячу літературу як складову ширшого мілітарного дискурсу [Хома], а О. Сидоренко досліджує дефаміліаризацію як художню стратегію [Сидоренко]. Л. Яремко зосереджується на інтерпретаціях авторських казок про війну, простежуючи рух від травматичного досвіду до світлотворчого наративу [Яремко]. Дослідники звертають увагу на стан книговидання під час війни, його виклики й креативні стратегії адаптації до нових умов [Базів], аналізують креативні літературно-художні видання

в сучасному інфопросторі [Шульська 2021; Шульська 2023].

Попри наявність численних наукових розвідок, присвячених окремим аспектам воєнного дискурсу, жанровим модифікаціям чи специфіці дитячої та поетичної літератури, проблема комплексного осмислення тематично-жанрового репертуару і креативних стратегій української художньої літератури воєнного часу залишається недостатньо систематизованою. Саме тому означена тема потребує ґрунтовного наукового опрацювання з урахуванням новітніх текстів і трансформацій літературного процесу в умовах повномасштабної війни.

Мета статті – аналіз української художньої літератури воєнного часу, зокрема окреслення її тематично-жанрового репертуару та виявлення провідних креативних стратегій, сформованих в умовах повномасштабної війни. Передбачається з'ясувати особливості трансформації традиційних жанрів, розширення тематичного поля, а також дослідити способи художньої репрезентації воєнного досвіду в різних родах і видах літератури.

Виклад основного матеріалу дослідження. Воєнна проза – це специфічний сегмент художньої літератури, що формується в умовах збройного конфлікту та покликана осмислити індивідуальний і колективний досвід війни. Вона відображає не лише зовнішній перебіг подій (бої, втрати, руйнування), а й глибокі внутрішні трансформації людини в ситуації межового випробування. У таких текстах поєднані трагізм, жертвовність, повсякденний героїзм і документально відчутна атмосфера реальності. Часто ця проза ґрунтується на безпосередньому пережитому досвіді авторів, що надає їй особливої емоційної напруги та достовірності. Сучасна українська воєнна проза зосереджена на процесах набуття суб'єктності та утвердження національної й особистісної ідентичності. Вона фіксує момент історичного самовизначення – як окремої людини, так і цілого суспільства. Через художній текст відбувається переоцінювання цінностей, перегляд моральних орієнтирів, осмислення понять дому, свободи, гідності, відповідальності. Значну роль у цих творах відіграє психологічна глибина: автори зосереджуються на внутрішніх монологіях персонажів, їхніх страхах, сумнівах,

почутті провини, травматичних спогадах і водночас на здатності до стійкості й солідарності.

Ключовою особливістю сучасної української воєнної прози є документальність і щирість викладу. Вагома частина текстів створена безпосередніми учасниками подій: військовослужбовцями, добровольцями, медиками, волонтерами, журналістами. Це щоденники, мемуари, фронтові нотатки, які поєднують художність із фактичністю. Завдяки цьому виникає ефект присутності та максимальна довіра до зображеного. Навіть у художніх романах часто відчувається опора на реальні історії та свідчення. Яскравим прикладом щоденникової прози є книга *Олександра Михеда «Позивний для Йова. Хроніки вторгнення»* («ВСЛ», 2023). У ній автор осмислює власний досвід і переживання своєї родини, зокрема окупацію Бучі. Текст фіксує глибокі особисті й суспільні трансформації: зміну мови, повсякденності, емоційного стану та системи цінностей українців під впливом війни. Водночас книга виходить за межі індивідуальної рефлексії й постає як колективний портрет народу, що переживає втрати, травму й переосмислює власну ідентичність. Хронологічно впорядкована збірка есеїв *Андрія Куркова «Щоденник агресії. Книга 2 (Воєнні щоденники)»* («Фоліо», 2024) фіксує перебіг війни в Україні та її міжнародний резонанс. Осмислюючи щоденні події крізь призму особистого досвіду, автор поєднує документальну точність із глибокою інтелектуальною та емоційною рефлексією. Книга слугує літописом воєнного часу, що відображає зміни в суспільстві, настрої українців і трансформацію світосприйняття в умовах затяжної війни.

Репортажна проза постає на перетині журналістики й літератури як форма безпосереднього свідчення, що поєднує фактологічну точність з авторською інтерпретацією пережитого. Прикладом такої прози є книга *Богдана Логвиненка «Деокупація. Історії опору українців. 2022»* («Українер», 2023) – це хронологічно побудована збірка репортажів про подорожі деокупованими регіонами України у квітні-листопаді 2022 року, у яких автор фіксує послідовність звільнення територій ЗСУ. Центральним у текстах є голос героїв (військових, волонтерів, поліціантів і місцевих мешканців) та їхній пережитий досвід, що поєднує свідчення

трагедії окупації з проявами мужності й опору українців. Книга репортажів *Леся Белея «Точка У. Історії війни, що триває»* («Комубук», 2024) створює колективний портрет українців і українок різного віку та професій, які обрали активну позицію в протидії російській агресії. Вона показує, як кожен із героїв, усвідомивши важливість України, бореться за неї по-своєму – на фронті, у волонтерстві чи через документування й осмислення подій. До збірки репортажів *Олени Максименко «Пряма мова. Хроніки захисту»* («Vivat», 2024) увійшли історії людей різної статі, віку, національності та професій, об'єднаних спільними цінностями та метою. Дехто продовжує боротьбу на фронті, а ті, кого вже немає, залишили історії, що стають невід'ємною частиною колективного досвіду й пам'яті українського народу.

Сучасна українська воєнна література охоплює різні виміри досвіду війни: бойові дії, окупацію, полон, евакуацію, вимушене переселення, волонтерський рух і трансформацію мирного життя. Війна постає не лише як фронтове протистояння, а як тотальний досвід, що змінює особистість і суспільство. Поряд із фронтовою тематикою з'являються сюжети про зміну суспільної свідомості, деколонізацію мислення та формування нової системи цінностей. Найпоширеніші теми – війна як особиста травма (втрата й пам'ять, національна ідентичність, контраст «фронт-тил»), а також прагнення свідчити й документувати пережите. Війна постає як катализатор межових станів: страху, розпачу, втрати сенсу, а також мужності, солідарності та внутрішнього зростання. Особливого значення набувають теми травми, посттравматичного досвіду, переосмислення себе в новій реальності.

Жанрове різноманіття української художньої літератури воєнного часу – одна з її визначальних рис. Поряд із традиційними формами (романом, повістю та новелою) активно розвиваються щоденникова проза, есеїстика, репортаж, документально-художні тексти та мемуари. Війна спричинила появу гібридних жанрових моделей, у яких поєднані елементи художнього нарративу, публіцистики й особистого свідчення. Така жанрова палітра дає змогу багатовимірно осмислювати воєнний досвід – від фронтової реальності до глибоких

психологічних і світоглядних трансформацій людини.

Особливе місце займає документально-художня проза, яка поєднує репортаж, щоденник і художній нарратив, напр. *«Полон» Валерії «Нави» Суботіної* («Folio», 2024); *«Точка нуль» Артема Чеха* («Meridian Czernowitz», 2023); *«Бабах на всю голову» Віталія Запеки* («Vivat», 2022); *«Битись не можна відступити» Павла Белянського* («Vivat», 2024); *«Мисливці за щастям. Якщо треба буде помирати, я тебе розбуджу» Валерія Пузіка* («Vivat», 2024); *«Слова і кулі» Наталі Корнієнко* («Vivat», 2024); *«Потяг прибуває за розкладом» Марічки Паплаускайте* («Лаболаторія», 2024) та інші.

Жанрове розмаїття сучасної воєнної поезії виявляється в поєднанні традиційних ліричних форм із новими способами висловлення травматичного досвіду. Поряд із громадянською та патріотичною лірикою активно розвиваються інтимна, медитативна, філософська поезія, верлібр, поезія-щоденник, поезія-лист і поезія-свідчення. Вірші часто набувають рис документальності, фіксуючи конкретні події, імена, локації, водночас зберігаючи метафоричність і символічну глибину. Таке жанрове й стильове розмаїття дає змогу поезії оперативно реагувати на війну та водночас осмислювати її в універсальному екзистенційному вимірі. Яскравими прикладами поетичних видань воєнного літературного дискурсу є *«Вірші з бійниці» Максима «Далі» Кривцова* («Наш Формат», 2024); *«dasein: оборона присутності» Ярини Чорногуз* («Віхола», 2023); *«Свідчення» Вікторії Амеліної* («ВСЛ», 2024); *«Тільки не пиши мені про війну» Павла Вишебаби* («Видавництво Однієї Книги», 2023); *«Тут були ми» Артура Дроня* («ВСЛ», 2023); *«Абрикоси Донбасу» Любові Якимчук* («ВСЛ», 2023) тощо.

На окрему увагу заслуговують поетичні антології воєнного часу, які виконують важливу консолідуючу й меморіальну функцію, об'єднуючи різні голоси в єдиний художній простір свідчення. Вони фіксують емоційну й історичну мить, формуючи колективний портрет покоління, що переживає війну, та зберігаючи цей досвід для майбутньої культурної пам'яті. Так, у 2023 році у видавництві «Vivat» вийшла друком поетична антологія *«Поміж*

сирен. Нові вірші війни», до якої увійшли вірші Сергія Жадана, Катерини Калитко, Любові Якимчук, Ярини Черногуз, Павла Вишебаби, Богдани Матіяш, Ірини Цілик та інших. В антології *«Війна 2022»* («ВСЛ», 2022), упорядкованій Володимиром Рафеєнком, зібрано фрагменти щоденників, есеїв та віршів сучасних українських авторів, що відображають досвід повномасштабної війни та її емоційні й соціальні виміри. *«Поезія без укриття»* («Discursus», 2022) – це антологія віршів, які художньо фіксують враження першого місяця повномасштабної війни, поєднуючи голоси тих, хто бореться на передовій і в слові, створюючи хроніку, пам'ять про загиблих і підтримку захисників.

Дитяча та підліткова література про війну – важливий жанрово-тематичний напрям, який допомагає молодому читачеві осмислити складні реалії конфлікту. Основна тематика таких книг охоплює переживання дітей під час війни, зокрема вони мають терапевтичний ефект і допомагають маленьким читачам пережити непростий час (*«Темні історії маленьких і великих перемог» Тані Стус* («Книголав», 2023), *«Чому тато не вдома» Аліни Отземко* («Тітчер», 2024); *«Розкажи мені про війну» Григорія Фальковича, Анни Птахи* («Богдан», 2025); *«Гав» гучніше за вибухи» Мар'яни Горянська і Наталі Донської* («Ранок», 2024)); евакуацію, втрату домівки та близьких (*«Котик, Півник, Шафка» Олександра Михеда* («ВСЛ», 2022)); життя в окупації (*«Кіт Марік і Азов» Анастасії Дмитрук та Аліни Колесник* («Моя книжкова полиця», 2025); *«Вовчата» Дениса Самовола* («Веста», 2025); *«Мрія Сірка. Оповідання для дітей про людяність, сміливість і здійснення мрій» Катерини Дубойської і Юлії Максимчук* («Основа», 2025)); адаптацію до нових умов і пошук безпеки (*«Як це влаштовано: Військо України» Євген Букета та Валентини Дуван* («Основа», 2025); *«Врятувати Мурчика» Леся Белея та Олеса Манна* («Чорні вівці», 2025)). Ці тексти підкреслюють важливість дружби, підтримки сім'ї, солідарності та гуманних цінностей, часто містять героїчні й символічні мотиви, щоб передати складні емоції доступною мовою. Цей напрям формує в молодого покоління розуміння війни, співпереживання

та внутрішню стійкість перед травматичними подіями.

Креативні стратегії в літературі воєнного часу виявлені у візуальній літературі і графічних наративах – коміксах, графічних історіях, ілюстрованих метафоричних виданнях. Важливими рисами літературно-художнього креативу під час війни є метафоризація і символічність. Сучасна воєнна література часто виходить за межі книги і стає інтермедіальною, оскільки поєднується із фотографією, живописом, музикою, відеоартом. Наприклад, креативна *«Книжечка-мандрівочка. ЗСУ»* («ВСЛ», 2025) – це алфавіт-довідник, створений командою українських авторів й ілюстраторів, який через формат абетки відкриває дітям світ реальних історій про Збройні сили України. Поєднуючи документальну основу, живі свідчення та яскраві ілюстрації, видання в доступній і сучасній формі перетворює складну воєнну тематику на зрозумілий і водночас глибокий освітній досвід. У сайленбуці («тихій книзі») *Олександра Шатохіна «Жовтий метелик»* («ВСЛ», 2022) без жодного слова через символи й візуальні метафори представлена історія про життя після війни та подолання її обмежень. Образи колючого дроту, метеликів і дівчинки-України створюють глибоку алегорію несвободи й внутрішнього спротиву, підкреслюючи ідею, що свободу та життєву силу неможливо знищити навіть у найтемніші часи.

Попри війну, в Україні активно з'являються креативні дитячі видання з інтерактивними та візуальними елементами: наліпками, віконцями, рухомими деталями, лабіринтами й завданнями на розвиток логіки та уважності. Найчисленнішими серед них є книжки-іграшки – формати, що виходять за межі традиційного читання й перетворюють взаємодію з текстом на гру. Особливу зацікавленість у дітей викликають книжки-панорамки, при взаємодії з якими під час розгортання сторінок постає об'ємна сцена з елементами поп-арту та конструкцій і театралізованої дії, що створює ефект занурення. Прикладом є *«Ріпка»* («Пегас», 2024), а також серія казкових панорамок видавництва «Ранок»: *«Кіт у чоботях»*, *«Білосніжка»*, *«Пан Коцький»*, *«Гидке каченя»*, *«Троє поросят»* та інші. Упродовж 2023–2025 років видавництво «Ранок» також випустило серію

книжок-пазлів *Геннадія Меламеда і Наталії Бекшаєвої «Наш світ. У лісі», «Наш світ. У зоопарку», «Наш світ. В океані», «Наш світ. У місті», «Наш світ. У лузі»*, що поєднують читання з елементами складання. Окремий різновид становлять вімельбухи – книги-розглядалки, де домінують багатосюжетні ілюстрації. Серед них – святковий вімельбух *Анни Зюсс «Чарівне Різдво»* («Абрикос», 2023), який у теплій атмосфері знайомить дітей із різдвяними традиціями, а також *«Кумедний вімельбух про день і ніч» Ірини Потаніної* («Ранок», 2022) – пізнавальне видання для найменших, що в захопливій ігровій формі пояснює особливості дня і ночі.

Висновки і пропозиції. Отже, українська художня література воєнного часу постає як динамічний і багатовимірний сегмент сучасного літературного процесу, що активно реагує на виклики повномасштабної війни. Воєнна проза вирізняється документальністю, щирістю та опертям на особисте свідчення, а поява репортажної прози засвідчує прагнення до оперативної й достовірної фіксації подій на перетині журналістики й мистецтва. Визначальною рисою літератури цього

періоду є жанрове розмаїття: поряд із традиційними формами розвиваються щоденники, есеї, мемуари, документально-художні тексти та гібридні моделі письма. Сучасна воєнна поезія демонструє поєднання громадянської, інтимної та філософської лірики з новими формами висловлення травматичного досвіду, а поетичні антології виконують консолідуючу й меморіальну функції. Важливим напрямом є дитяча й підліткова література, що адаптує складні воєнні реалії до сприйняття молодшої аудиторії, формуючи ціннісні орієнтири й психологічну стійкість. Креативні стратегії сучасної воєнної літератури виявляємо у візуалізації, метафоризації, символічності та міжмедійності, що засвідчує розширення меж художнього тексту й формування нових способів репрезентації воєнного досвіду.

Перспективи подальших наукових пошуків убачаємо в поглибленому вивченні інтермедіальних практик сучасної воєнної літератури, рецептивних стратегій читача, а також у порівняльному аналізі українського воєнного письма з іншими національними літературами, що осмислюють досвід війни в глобальному культурному контексті.

ЛІТЕРАТУРА

1. Авксентьєва Г. А. Українська література під час війни: нові голоси та теми. *Вісник науки та освіти*. 2025. № 4 (34). С. 201–218.
2. Базів Л. Книговидання часів війни. Досвід, плани, креатив. *Укрінформ*: сайт. URL: www.ukrinform.ua/rubric-culture/3631892-knigovidanna-casiv-vijni-dosvid-plani-kreativ.html (дата звернення: 10.12.2025).
3. Герасименко Н. Сучасна воєнна проза: жанрово-стильова типологія. *Слово і Час*. 2023. № 3 (729). С. 35–49. <https://doi.org/10.33608/0236-1477.2023.03.35-49>
4. Качак Т. Б., Близнюк Т. О. Війна в сучасній українській літературі для дітей та юнацтва. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*. 2024. Вип. 2 (209). С. 151–157. <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2024-209-23>
5. Пухонська О. Поза межами бою. Дискурс війни в сучасній літературі. Брустури: Дискурсус, 2022. 288 с.
6. Сидоренко О. Дефаміліаризація як одна з ключових художніх стратегій сучасної дитячої літератури на мілітарну тематику. *Український смисл*. Дніпро: Ліра, 2023. Вип. 1. С. 65–75.
7. Урись Т. Ю. Дискурс війни у сучасній українській поезії. *Вісник науки та освіти*. 2023. № 5 (11). С. 246–259. [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-5\(11\)-246-259](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-5(11)-246-259)
8. Фіялка С. Зображально-виражальні засоби в українській поезії періоду повномасштабної військової агресії РФ. *Синопсис: текст, контекст, media*. 2023. Вип. 29(2). С. 114–119. <https://doi.org/10.28925/2311-259x.2023.2.8>
9. Хома К. Дитяча література про війну як складова мілітарного дискурсу. *Theoretical and didactic philology*. 2024. Вип. 37. С. 218–228.
10. Шелюх О. М., Легка Я. М. Жанрово-тематичні особливості сучасної літератури про війну на сході України. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2021. Т. 32 (71) № 2 Ч. 2. С. 138–143. <https://doi.org/10.32838/2710-4656/2021.2-2/25>
11. Шульська Н. М., Рожило М. А., Римар Н. Ю. «Від читання до споглядання»: креативні видання сучасності. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія «Філологія. Журналістика»*. 2021. Т. 32 (71). № 6. Ч. 3. С. 215–220. <https://doi.org/10.32838/2710-4656/2021.6-3/38>
12. Шульська Н. Літературно-критичний огляд креативних дитячих видань в українському інфопросторі. *Abstracts of XI International Scientific and Practical Conference*. Florence, Italy. 2023. Pp. 180–185.

13. Яремко Л. «Від темряви до світла»: сучасні українські авторські казки про війну (інтерпретації). *Studia Methodologica*. Тернопіль; Кельце: Гельветика, 2023. Вип. 56. С. 84–92. <https://doi.org/10.32782/2307-1222.2023-56-9>
14. Trofymenko T. Сучасна українська проза після 24 лютого 2022: рецепція війни. *Studia Interkulturowe Europy Środkowo-Wschodniej*. 2023. Vol. 16. P. 97–113.

REFERENCES

1. Avksentieva, H. A. (2025). Ukrainian literature during the war: New voices and themes. *Visnyk Nauky ta Osvity*, 4(34), 201–218.
2. Baziv, L. (n.d.). Book publishing in times of war. Experience, plans, creativity. *Ukrinform*. Available at: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3631892-knigovidanna-casiv-vijni-dosvid-plani-kreativ.html>
3. Herasymenko, N. (2023). Contemporary war prose: Genre and stylistic typology. *Slovo i Chas*, 3(729), 35–49. <https://doi.org/10.33608/0236-1477.2023.03.35-49>
4. Kachak, T. B., & Blyzniuk, T. O. (2024). War in contemporary Ukrainian literature for children and youth. *Naukovi Zapysky. Seriya: Filolohichni Nauky*, 2(209), 151–157. <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2024-209-23>
5. Pukhonska, O. (2022). Beyond the battlefield. The discourse of war in contemporary literature. *Brustury: Dyskursus*.
6. Sydorenko, O. (2023). Defamiliarization as one of the key artistic strategies of contemporary children's literature on military themes. *Ukrainskyi Smysl*, 1, 65–75.
7. Urys, T. Yu. (2023). The discourse of war in contemporary Ukrainian poetry. *Visnyk Nauky ta Osvity*, 5(11), 246–259. [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-5\(11\)-246-259](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-5(11)-246-259)
8. Fiialka, S. (2023). Figurative and expressive means in Ukrainian poetry during the period of full-scale military aggression of the Russian Federation. *Synopsys: Text, Context, Media*, 29(2), 114–119. <https://doi.org/10.28925/2311-259x.2023.2.8>
9. Khoma, K. (2024). Children's literature about war as a component of military discourse. *Theoretical and Didactic Philology*, 37, 218–228.
10. Sheliukh, O. M., & Lehka, Ya. M. (2021). Genre and thematic features of contemporary literature about the war in Eastern Ukraine. *Scientific Notes of Tavria National V. I. Vernadskyi University. Series: Philology. Journalism*, 32(71) (2, Part 2), 138–143. <https://doi.org/10.32838/2710-4656/2021.2-2/25>
11. Shulska, N. M., Rozhylo, M. A., & Rymar, N. Yu. (2021). “From reading to contemplation”: Creative publications of modernity. *Scientific Notes of Tavria National V. I. Vernadskyi University. Series: Philology. Journalism*, 32(71)(6, Part 3), 215–220. <https://doi.org/10.32838/2710-4656/2021.6-3/38>
12. Shulska, N. (2023). Literary-critical review of creative children's publications in the Ukrainian information space. In *Abstracts of XI International Scientific and Practical Conference* (pp. 180–185). Florence, Italy.
13. Yaremko, L. (2023). “From darkness to light”: Contemporary Ukrainian authorial fairy tales about war (interpretations). *Studia Methodologica*, 56, 84–92. <https://doi.org/10.32782/2307-1222.2023-56-9>
14. Trofymenko, T. (2023). Contemporary Ukrainian prose after February 24, 2022: Reception of war. *Studia Interkulturowe Europy Środkowo-Wschodniej*, 16, 97–113.

N. M. SHULSKA

*Ph.D. in Philology, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of the Social Communications,
Lesya Ukrainka Volyn National University, Lutsk, Ukraine
E-mail: chulska.natalia@ynu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0003-4703-1798>*

S. S. OSTAPCHUK

*PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Lecturer at the Department of Ukrainian Language and Literature,
Irpın Professional College of the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine,
Irpın, Kyiv region, Ukraine
E-mail: sup-ss@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0003-3482-1790>*

N. YU. RYMAR

Ph.D. in Philology, Associate Professor,

Associate Professor at the Department of Philology, Pedagogy and Teaching Methods,

Bila Tserkva National Agrarian University, Bila Tserkva, Kyiv region, Ukraine

E-mail: nat_rymar@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0003-2471-7703>

UKRAINIAN FICTION OF WARTIME: THEMATIC AND GENRE REPERTOIRE AND CREATIVE STRATEGIES

The article analyzes the genre and stylistic features of contemporary Ukrainian literature of wartime, outlining its leading trends and artistic strategies. It emphasizes that the key feature of the latest war prose is its documentary character and sincerity of narration. This is обусловлено the active participation in the literary process of direct witnesses and participants of the war: servicemen and servicewomen, volunteers, medics, and journalists. It is underlined that the combination of personal experience with the collective dimension of memory forms a new model of artistic thinking in which testimony becomes an important ethical and aesthetic category.

The genre diversity of contemporary war prose is examined. Alongside traditional forms (novel, novella, short story), diary prose, essays, reportage, memoirs, and documentary-fiction texts are actively developing. The specificity of hybrid genre models is identified, in which elements of fictional narrative, publicistic writing, and personal testimony are synthesized. Particular attention is paid to documentary-fiction prose as a form that combines reportage, diary recording of events, and literary interpretation, creating the effect of direct presence and historical authenticity.

A separate aspect of the study concerns the genre renewal of contemporary war poetry. The transformation of traditional lyrical forms and the emergence of new ways of representing traumatic experience are considered, including free verse, diary poetry, epistolary poetry, and poetry-testimony. The role of wartime poetic anthologies as a consolidating and memorial phenomenon is highlighted, as they capture the emotional state of the era and shape a collective portrait of a generation.

The development of children's and young adult literature about the war, its therapeutic potential, and its thematic dominants (the experience of evacuation, loss, life under occupation, and adaptation to new conditions) are also explored. The article outlines creative strategies of wartime literature, particularly the development of visual and graphic narratives, metaphorization, and intermediality as ways of expanding artistic expression. It is concluded that contemporary Ukrainian wartime literature emerges as a multidimensional cultural phenomenon that not only reflects the realities of war but also shapes the space of national memory and identity.

Key words: Ukrainian fiction, wartime, themes, genre repertoire, creative strategies.

Дата першого надходження статті до видання: 10.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 13.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 13.05.2026